

ПУСТОВІТ О.Ю., ПІДДУБНИЙ О.Ю.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF EXPORT
OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Ніщо не так сильно впливає на нормальне функціонування суспільства та його безпеку, як криза у виробництві та постачанні продуктів харчування. Цей великий сегмент сільськогосподарської галузі завжди був стратегічно важливим для будь-якої спільноти. Проте не всі країни можуть забезпечити своє населення достатньою кількістю продуктів харчування власного виробництва і часто доводяться імпортувати їх, у тому числі з України, яка завжди відзначалася як надійний експортер сільськогосподарської продукції. На жаль, з початком повномасштабної військової агресії РФ проти України 24 лютого 2022 року всі плани розвитку вітчизняної економіки загалом і особливо сільськогосподарського сектора були зруйновані. У зв'язку з введенням в країні воєнного стану, українська влада змушена була вжити всіх необхідних заходів для запобігання дефіциту продуктів харчування для внутрішнього споживання і встановила обмеження на експорт певних видів харчової продукції. Таким чином, актуальність даної статті зумовлена появою нових обставин, до яких необхідно пристосовувати економіку, а також аграрний сектор України. Об'єктом дослідження постає комплекс заходів, реформ, ініціатив, пропозицій та модернізацій адміністративно-правового апарату регулювання експорту сільськогосподарської продукції. Предметами дослідження є національне законодавство, адміністративні норми, процедури, міжнародне співробітництво, інституційна структура, регулювання якості та стандартизація процесів. Стаття починається зі вступної частини, продовжується розділом «Результати та обговорення», у якій викладено основний матеріал і детальний опис проведеного дослідження. Стаття завершується висновками, де висловлюються висновки щодо отриманих результатів дослідження.

Ключові слова: адміністративне право, аграрний сектор, аграрна політика, Міністерство аграрної політики України.

Nothing affects the normal functioning of society and its security as much as a crisis in food production and supply. This large segment of the agricultural industry has always been strategically important for any community. However, not all countries can provide their population with a sufficient amount of food products of their own production and often have to import them, including from Ukraine, which has always been noted as a reliable exporter of agricultural products. Unfortunately, with the beginning of the full-scale military aggression of the Russian Federation against Ukraine on February 24, 2022, all plans for the development of the domestic economy in general and the agricultural sector in particular were destroyed. In connection with the introduction of martial law in the country, the Ukrainian authorities were forced to take all necessary

© ПУСТОВІТ О.Ю. – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільного та господарського права, юридичний факультет (Національний університет біоресурсів і природокористування України) ORCID: 0009-0003-6982-8826

© ПІДДУБНИЙ О.Ю. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного та господарського права, юридичний факультет (Національний університет біоресурсів і природокористування України) ORCID: 0000-0003-4867-4613

measures to prevent food shortages for domestic consumption and set restrictions on the export of certain types of food products. Thus, the relevance of this article is determined by the emergence of new circumstances to which the economy, as well as the agricultural sector of Ukraine, must be adapted. The object of the study is a set of measures, reforms, initiatives, proposals and modernizations of the administrative and legal apparatus for regulating the export of agricultural products. The subjects of the study are national legislation, administrative norms, procedures, international cooperation, institutional structure, quality regulation and standardization of processes. The article begins with an introductory part, and continues with the "Results and Discussion" section, which contains the main material and a detailed description of the conducted research. The article ends with the conclusions, which state the conclusions regarding the obtained research results.

Key words: *administrative law, agrarian sector, agrarian policy, Ministry of Agrarian Policy of Ukraine.*

Вступ. При обговоренні експорту сільськогосподарської продукції важливо враховувати, що активне вивезення продукції має не лише позитивні аспекти, такі як отримання прибутку та збільшення доходів державного бюджету через митні платежі. Це також може мати негативний вплив, зокрема на внутрішнє ціноутворення і продовольчу безпеку країни. Особливо актуальною стає ця проблематика в умовах воєнного конфлікту, який призводить до руйнування сільськогосподарської інфраструктури та втрати врожаю через вторгнення або знищення. Таким чином, вивчення взаємозв'язку експорту сільськогосподарської продукції з розвитком адміністративного права у даній сфері вимагає особливої уваги з боку дослідників. Дана проблематика, а також перспективи щодо виникнення можливих проблем й шляхи усунення та превенції небажаних наслідків досліджувалися у роботах таких діячів науки як Корнієнко Г. С., Курман Т. В., Клименко Н. Г., Фурман І. В., Васюк Т. В., Голуб С. М. та інші.

Результати і обговорення. Внаслідок збройної агресії Російської Федерації відбулося значне погіршення доступності продовольчих товарів для населення України та загальних показників продовольчої безпеки країни. Ситуація на ринках сільськогосподарської продукції та споживчих ринках харчових продуктів, разом з іншими факторами, сприяє розвитку негативних макроекономічних процесів в Україні [1].

Водночас, Україна є одним з найбільших світових експортерів сільськогосподарської продукції і глобальним постачальником продовольства на планеті. Аграрний сектор економіки відіграє важливу роль у стабілізації економічної ситуації, забезпечуючи значні валютні надходження від продажу сільськогосподарської продукції і є одним із основних джерел формування бюджету національної економіки. Ефективність його функціонування визначає розв'язання ключових соціально-економічних проблем України, а також її продовольчу та економічну безпеку. Тому розвиток експорту сільськогосподарської продукції є необхідною умовою для стабільного функціонування економічної системи держави. Але, поміж того, у результаті широкомасштабної агресії Російської Федерації, що почалася 24 лютого 2022 року [2] в Україні, ситуація з продовольчою безпекою в країні значно погіршилась. Це обумовлено порушеними логістичними ланцюгами, зруйнованою інфраструктурою та господарствами, а також зменшенням обсягів виробництва продуктів на робочих підприємствах.

З лютого 2022 року Урядом України було у значній мірі реформовано національне законодавство згідно до нових обставин, що ускладнювали профітне існування на економічному, аграрному та міжнародному ринках. Зокрема, було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 5 березня 2022 року № 207 «Про внесення змін до додатків 1 та 5 постанови Кабінету Міністрів України № 1424 від 29 грудня 2021 року» [3] та Постанову від 12 травня 2023 року про «Про внесення змін у додаток 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2022 р. № 1466» [4], що ввели обмеження на експорт на окремі види харчової продукції та відмінили ліцензування певної продукції. Зазначені постанови було розроблено відповідно до численних звернень галузевих і профільних асоціацій щодо скасування ліцензування експорту. Їх прийняття сприяло оптимізації експорту сільськогосподарської продукції та збільшенню валютних надходжень до України. Документи скасували ліцензування експорту низки товарів у 2023 році, зокрема, живої великої рогатої худоби, мороженого м'яса великої рогатої худоби, м'яса курей свійських, м'яса та їстівних м'ясних субпродуктів, солоних або в розсолі, сушених або копчених,

їстівного борошна з м'яса або м'ясних субпродуктів, м'яса великої рогатої худоби, яєць курей свійських, жита, вівса, проса.

Ухвалено Постанову № 398 від 01 квітня 2022 року про «Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур в умовах воєнного стану» [5], що спростила фітосанітарні заходи для ввезеної продукції.

Поміж з цим, задля налагодження логістичного процесу було прийнято постанову «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» [6]. Згідно з документом, був сформований перелік верифікованих суб'єктів агропромислового комплексу, які здійснювали експорт товарів, зокрема зернових, олійних і продуктів переробки. Підприємцю для включення до переліку експортерів потрібно було відповідати певним критеріям. Відповідно, створюється два паралельних механізми експорту – експорт без обмежень для верифікованих експортерів та експорт за умов отримання ліцензій на кожен операцію для компаній, які не пройшли верифікацію.

Уряд України затвердив план заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану [7]. За словами Міністра аграрної політики та продовольства Миколи Сольського, уряд розробив комплекс дій, що охоплює кілька напрямків. По-перше, це включає моніторинг стану продовольчої безпеки та сільськогосподарської інфраструктури загалом. По-друге, національним виробникам харчових продуктів буде надано державну підтримку. По-третє, найбільш соціально вразливе населення отримуватиме адресну продовольчу допомогу. Крім того, держава планує встановити спеціальний контроль за моніторингом і регулюванням цін на продукти. Міністерства, Держстат і обласні військові адміністрації будуть регулярно відстежувати статистику щодо балансу основних продуктів харчування, контролювати рівень торговельних надбавок та регулювати обсяги вітчизняної сільськогосподарської продукції, призначеної для експорту, на період воєнного стану.

Але незважаючи на усі перепетії та труднощі, з якими довелося мати справу національно-му Уряду, саме через успішне адміністрування аграрного сектору, послідовного регламентування та реформування існуючих складових процесу експорту сільськогосподарської продукції, ми можемо бачити наступні результати. У квітні 2024 року Україна змогла успішно експортувати 8,3 мільйона тонн сільськогосподарської продукції, що на 16% перевищує показник попереднього місяця. Це вражаючий результат, особливо враховуючи обстріли портової інфраструктури та тривалу блокаду польського кордону. Разом з тим, помітне покращення можна помітити і у металургійній галузі у травні: експорт труб безшовних у порівнянні з квітнем 2024 року зріс на 50,2%, напівфабрикатів – на 40%, плоского прокату – на 17%. У січні 2024 року морські порти Одеської області вперше за останні два роки перевершили рентабельність експорту порту Констанца в Румунії та порту Гданськ в Польщі. В першому місяці цього року агросектор показав кращі результати порівняно з 2023 роком завдяки покращенню експортних процесів морем, що зробило українські порти більш привабливими для експортерів через покращену логістику. Таким чином, аграрії змогли забезпечити вищий рівень рентабельності, експортуючи через стабільно працюючі українські порти.

Висновки. В результаті збройної агресії Російської Федерації в Україні відбулося значне погіршення доступності продовольчих товарів для населення та загальних показників продовольчої безпеки країни. Це стало однією з основних причин негативних макроекономічних процесів, що розвиваються в Україні, включаючи сільськогосподарські та споживчі ринки харчових продуктів.

У той же час Україна залишається великим світовим експортером сільськогосподарської продукції і ключовим постачальником продовольства на світовому ринку. Аграрний сектор грає важливу роль у стабілізації економічної ситуації, забезпечуючи значні валютні надходження та є одним із важливих джерел доходів для бюджету країни. Ефективність функціонування цього сектору має вирішальне значення для вирішення соціально-економічних проблем України, а також для забезпечення продовольчої та економічної безпеки країни.

Незважаючи на виклики, з якими стикається уряд України, реформування аграрного сектору та регулювання експортних процесів сільськогосподарської продукції привели до позитивних результатів.

Таким чином, розвиток експорту сільськогосподарської продукції залишається критично важливим для стабільного функціонування економічної системи України в умовах сучасних геополітичних викликів.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко Г. С. Правові засади експорту сільськогосподарської продукції як основи продовольчої безпеки в сучасних умовах / Г. С. Корнієнко // Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку : колект. монографія / ред.: А. П. Гетьман, О. В. Курман. – Харків : Юрайт, 2022. – С. 128–153.
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 12.08.2022).
3. Про внесення змін до додатків 1 та 5 постанови Кабінету Міністрів України № 1424 від 29 грудня 2021 року: постанова Кабінету Міністрів України від 05.03. 2022 року № 207 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2022-%D0%BF#Text>
4. Про внесення змін у додаток 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2022 р. № 1466: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 р. № 472. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/472-2023-%D0%BF#Text>
5. Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур, заходів державного контролю у сферах ветеринарної медицини, безпеки та окремих показників якості харчових продуктів в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 року №398 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398-2022-%D0%BF#Text>
6. «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану»: Постанова від 31 жовтня 2023 р. № 1132, Київ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2023-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 № 327-р <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2022-%D1%80#Text>

УДК 342.95(477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.2.20>

ТРУБА Р.М.

**ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ****GENERAL PRINCIPLES OF REGULATORY AND LEGAL PROVISION
OF NATIONAL SECURITY**

Стаття присвячена розкриттю сутності загальноправових засад нормативно-правового забезпечення національної безпеки. Автором визначається, що принципи забезпечення національної безпеки є фундаментальною основою для всієї діяльності відповідного кола суб'єктів у цій сфері. Ці засадничі ідеї забезпечують узгодженість та спрямованість правотворчої діяльності, сприяючи створенню ефективної та сталої системи національної безпеки. Наріжним каменем нормативно-правового забезпечення національної безпеки є принцип верховенства права, який потребує у процесі нормотворчості врахування прав і свобод громадян, підтримує правову визначеність у сфері забезпечення національної безпеки, а також створює умови для ефективного функціонування суб'єктів публічного адміністрування у відповідній сфері. Важливим принципом у нормативно-правовому забезпеченні національної безпеки є і принцип людиноцентризму, який вимагає від суб'єктів нормотворчості забезпечення захисту та дотримання прав та свобод

© ТРУБА Р.М. – доктор філософії з галузі знань право, докторант (Науково-дослідний інститут публічного права) <https://orcid.org/0009-0003-0971-8350>